

Baptistid,

kes nad on, mida usuvad, kust nad pärit
ja nende erilised omadused.

Tallinnas, 1928

€ . B . K . Seltsi wäljaanne.

Σ. Ἰ. „Σὺλβωιά“ τρύφ, Σείλας

Baptism, nagu mitmed teisedki usufeltsid, ei ole mingi-
 sugune uus nähtus, sellegipoolest on ta paljudele ai-
 nult nimeliselt tuttav, seepärast oleks ehk soovitatav,
 kui sellest lühikene ja selgitav ülewaade tuua, et siis
 asjast huwitatud wõiksid seega üldjoontes tutvuneda.
 Ühtlasi oleks wäga soovitatav, kui ka teisedki usufeltsid
 endi usutunnistusest, kommetest, eesmärgist ja õpetusest
 täieliku ja awaliku seletuse annaksid ja seega nõnda
 ütelda endi õiget „wärwi“ ja nagu näitaksid, millest
 igauks wõiks wastawaid järeldusi teha. Tahame siis
 siinjuures sellest sageli laimatud ja hukkamõistetud bap-
 tismist lühikest ja selget seletust tuua.

Sõna „baptisti“ on tuletatud uuetestamendi alg-
 ehk kreeka keeles tarwitatawast sõnast „baptizein“,
 mille afemele meil piiblis sõna „ristimine“ on
 paigutatud, seega on ka selle uskkonna liikmed endi
 üldnimetuse „baptistid“ omandanud, mis tähen-
 dab „ristija d“, sest et nad piibli põhjal ja selle
 sõna järele täielikult weeallakastmisega (wajutamisega)
 ja ainult usklikke ristiwad, ja ainult sarnaselt õieti ris-
 tituid endi kogudusse wõtawad. Seega on nende kogu-
 duse õige nimetus „ristitud ristiinimeste
 kogudus“, ehkki neid küll harilikult lühidalt „bap-
 tistideks“ nimetatakse. Neid ei pea aga ära wähe-
 tatama n. n. „papistidega“, millega paawsti- ehk ka-
 toliku-usulisi tähendatakse, sest baptistidel pole nendega
 mingit ühist.

Baptisti koguduste seadus.

Neil kogudustel ei ole mingit teist seadust, kui see, mis esimesel ristikogudusel oli, see Jumalast ettekirjutatud seadus: Pühawaimust ja apostlitest asutatud ristikoguduses ei leidu teisi inimesi, kui need, kes pärast Jumala sõna kuulmist usklikuks said, wõi meelt parandasid ja siis ristiti (Ap. teg. 2, 37—42). „Kes nüüd healmeelel sõna wastu wõtsid, neid ristiti, ja sel päewal koguti nende juurde jne.“, nimelt selle koguduse juurde, kes Jeesuse Kristuse sisse uskus, ja kel oli üks süda ja meel (Ap. teg. 4, 32). Nagu nad, kui ka kõik teisedki apostlitest asutatud kogudused, ainult neid endi kogudusse wastu wõtsid, kes olid uuestisündinud ja ristitud (Matt. 18, 15—17; 1. Kor. 5, 11—13), samuti lükkasid nad ka kõiki jumaliku eeskirja järele kogudusest wälja, kes kui salalikud awalikuks said, wõi kes uuesti jälle hakkasid pattu ja maailma armastama, kõigist manitsustest hoolimata. Neil wäljalükatuil jäi siiski õigus üldjumalateenistustest osa wõtta ja wõeti jälle kogudusse wastu, kui nad endi elu olid parandanud. Uuesti wastuwõtmine ei sündinud nüüd enam ristimise läbi, sest nad olid juba waremalt ristitud, waid see sündis koguduse nõusolu järele (2. Kor. 6, 8; 2. Tess. 3, 6; Tiit. 3, 10—11). Apostlite ja esimeste ristikoguduste ajaloo kirjutaja Luukas jutustab lühikeste sõnadega esimese ristikoguduse seadusest, kui ta koguduse liikmetest ütleb: „Nad jäid alati apostlite õpetusse, ofasaamisse, leiwamurdmisse ja palwetesse“ (Ap. teg. 2, 42).

Kõik baptisti kogudused talitawad samude reeglite järele: nad wõtawad ainult neid endi hulka, kes südamel poolest ümberpöörmise läbi tõsisteks ristiinimesteks saanud. Koguduse liikmeid, kes loobuwad Ju-

mala sõnale jälgimast, manitsetakse armastuses, wasta-
walt Matt. 18, 15—17; ja kui need manitsused taga-
järgi ei anna, siis lükatakse nad kogudusest wälja, kuhu
ainult uue patukahetsemise järele jälle wastu wõetakse.
Ja iga tõsiiste ristiniimeste ühendus wõi kogudus, olgu
tal milline nimetus tahes, kes Jumala seaduste koha-
selt piibli eeskirjade järele teeb, s. o., kes „apostlite
õpetusse, ofasaamisse, leiwamurdmisse ja palwetesse“
jääb, on Kristuse ehk ristikogudus. Ta on Jumala
töö, ehk elawa Jumala tempel, sest Jumal, „kes on
taewa ja maa Isand, ei ela templites, mis kätega
tehtud“ (Ap. teg. 17, 24), waid „kus kaks ehk kolm
minu nimel koos on,“ ütleb Jeesus, „seal olen ma
nende keskel“ (Matt. 18, 20), ja seal ongi see päris
hoone, see waimulik koda, mis elawaißt kiwidest kokku
pandud (1. Peetr. 2, 5).

Baptisti kogudused tunnistawad seega ainult Ju-
malat ennast endi rajajaks ja aluse panijaks (1. Kor.
3, 4. 11), ja ei nimeta endid, nagu mitmed teised
uskonnad, mõne isiku nime järele.

Baptistide aluspõhi rajaneb igas asjas, niihästi
õpetusliselt kui jumalateenistusliselt ja elus, Jumala
sõnale. „Kui teie minu sõna sisse jääte, siis olete minu
jüngrid“ (Joh. 8, 31). Nende eesmärk on oma aluse
panija ja äralunastaja Jeesuse Kristuse austamine, ja
fellele eesmärgile jõuame siis, kui ühte hoiame, teda
waimus ja tões kummardame ja Jumala sõna kuulu-
tame.

S i e m i n e k o r r a l d u s .

Baptisti kogudused tunnustawad ainult Jeesust Kris-
tust endi ülemaks peaks, kuid mitte mõnda inimest,
paawsti ega kuningat, ei ka mingit konfistoriumi ega
sinoodi. „Kristus on ise oma ihu ehk koguduse pea“

(Kol. 1, 18). Ka ei tee nad endi liikmete juures ei preestrite ja lihtliigete wahel wahet, sest et pühakiri kõiki usklikke preestriteks nimetab (1. Peetr. 2, 5. 9; Jlm. 1, 6), ja Jeesus ütleb: „Üks on teie õpetaja, Kristus, aga teie olete kõik wennaksed“ (Matt. 23, 8).

Dma liigete hulgast walib iga kogudus enesele eestseisuse, jutlustaja ja diakoonid (koguduse teenrid — Ap. teg. 6), kes kätepealepanemise läbi ametisse õnnistatakse. Kogudus leiab Jumala sõnale wastawalt enese kohuseks oma jutlustajat ülalpidada, mis sünnib wabahtlikkude annetuste läbi. Jutlustaja kohus on seega kogudust jõukohaselt teenida ja kõiki ametitalitusi tasuta toimetada. Ka preestri ülewõimu ei tunta baptisti kogudustes. Nende jutlustajad, kelle sõna koguduse liikmed on kohustatud kuulma (Heebr. 13, 17), ei ole walitsejad, waid järelekuulajad ja koguduse teenrid, kuna kõik ülewõim seisab koguduse enese käes.

Jga kogudus peab peale oma määratud awalikkude jumalateenistuste weel erilisi „kogudusetunde“, kus ta oma sisemisi asju ajab ja korraldab, nagu kogudusse uute liikmete wastuwõtmine, jutlustaja ametisse kutsumine ja majanduslikud küsimused ning teised sarnased asjad, mis õiendamist wajawad ja mis juba ennem wendade nõukogus wõi eestseisuses on tarwiliselt korraldatud ja läbiräägitud. Kõigil liikmetel on ühesugune hääleõigus ja kõik, mis iganes otjustamisele tuleb, otjustatakse lihthäälteenamusega.

Baptistide jumalateenistused.

Baptisti kogudused leiawad endi kohustusena teatud aja peale kindlaks määratud awalikke jumalateenistusi pidada. Neis koosolekuis lauldatakse, palutakse, kuulutatakse Jumala sõna ja talitatakse Kristuse seadmise kohaselt ristimist ja leiwamurdmist. Sarnaste jumalateenis-

tuste wõi foosolekute läbi peab Jumal saama austatud, kogudus finnitatud, uskmatud Jumala juurde toodud.

Jumalateenistus sünnib üsna lihtsalt. Baptistid tunnistawad selle juudi usust pärit ja Jumala tahtmise wastu olewat, et endi jumalateenistusel mingisugust nähtawat altarit tarwitada, sest Kristus on enese ohwriga kõik ohwrid ja ühes seega ka kõik altarid ära saatnud ja tahab ise olla meie waimulik altar (Heebr. 13, 10). Nad leiawad ebasündsana ja katoliku ajast päritud pruugina altari pilti ja suuri põlewaid küünlaid ning kõikjugu pilti ja kujutusi endi palwemajade ja kabeelite seintele üles seada, sest Issand ütleb: „Sina ei pea enesele tegema ei nikerdatud kuju ega mingisugust nägu sest, mis taewas ülewal, ei sest, mis all maapeal, ega sest, mis wees maa all on. Sa ei pea nende ette kummardama, ega neid teenima!“ (2. Moos. 20, 4—6). Nad jätawad endi jumalateenistusest ära kõik tühjad kombed ja pruugid, ja eelistawad sarnast Jumala kummardamisest, mis sünnib „waimus ja tões“ (Joh. 4, 24). Seepärast ei kannu nende jutlustajad endi ametitalitustel mingisuguseid ametiriideid. Samuti ei tunnusta nad ka n. n. „pühi paiku,“ waid nad peawad endi jumalateenistusi seal, kus seda kohasena leiawad, olgu kirikuis, kabeletes, ja palwemajades, wõi esimeste kristlaste eeskujul „kodasid mööda“ (Ap. teg. 2, 46).

Baptistide õpetused, wõi mida nad usuwad.

Baptistid usuwad, et:

1. Piibel, wana- ja uusseadus (testament), wäljaarwatud apokriiwa raamatud, on Jumala sõna, ja et see on ainus ning tõsine jumalik ilmutus ja ülim tunnistus koguduse ja usu asjus (2. Tim. 3, 15—17; Jlm. 22, 18—19).

2. Piibli Jumal, taewa ja maa Looja, on üksi tõsine ja kolmainus Jumal, kes on väärt au ja austust, ja et need kolm Jumala olemist — Isa, Poeg ja Pühawaim on täiesti üks ja ühesarnased (5. Moos. 6, 4; Matt. 4 10; 28, 19; 1. Joh. 5, 7—8).

3. Inimene oli algul Jumalast loodud täielikult, pühaks ja tema enese näo järele, aga saatana pettusel langes ta patusse, mille järeldukena ta süda sai täiesti ärarikutud ja sattus Jumala wiha alla (1. Moos. 1, 27; 3, 1—7; Jer. 17, 9; Mark. 7, 21—22).

4. Kõik inimesed on Aadama järeltulijatena sündimisest saadik ühesugused patused, ja neil on kuri süda ja ärarikutud meel; ka on nad kõigist Jumala käskudest, ehkki mitte silmapaistwate tegudega, siiski mõtetes ja sõnades üle astunud, Jumala, kaasinimeste ja enese vastu patustanud, ja sarnaselt igawest hukatust ära teeninud (Paul 51, 7; Ewef. 2, 3; Hesek. 18, 4).

5. Jumal on püha ja õiglane, mispärast ta ka ühtki pattu nuhtlemata ei jäta (Nahumi 1, 2—3); kuid ta on ka täis armastust, heldust ja halastust, seepärast töötas ta juba enne maailma asutamist patustele äralunastaja saata, ja samast äralangenuid inimesoost „suure hulga rahvast, mida ükski ei wõi üles arvata,“ igaweseks eluks ära walitseda. Selle ärawalimise põhjus on üksnes Jumala käes, ja see on armuline, kindel ja igawene ärawalimine (Ewef. 1, 4; Rooma 8; 9, 11. 29; Jlm. 7, 9).

6. Armastusest waeste patuste vastu, ja seepärast, et Jumalal ei ole head meelt öela surmast (Hesek. 33, 11), waid et inimesed õndsaks saaksid, on ta oma ainusündinud Poja maailmasse läkitanud, et „ükski, kes temasse usub, ei pea hukka saama, waid et igawene elu temal peab olema“ (Joh. 3, 16; Kal. 4, 4—5).

7. Jeesus Kristus, „kes on tõsine Jumal ja igawene

elu", wöttis maailma tulles sulase näo enesele, ja seepärast, et ta teiste inimeste sarnaseks sai, kuid ilma patuta, oma kannatamise ja surmaga Kolgata mäel Jumala õigust täiesti täitis, on ta seega täielise ja waba äralunastamise patustele walmistanud, ja „wõib alati ja täiesti õndsaks teha neid, kes tema läbi Jumala juurde tulewad“ (Heebr. 7, 25; Ewef. 1, 7).

8. Igauks, kes suurim patune, wõib ärapäaseda, s. o. õndsaks saada, aga üksi ja ainult elawa usu läbi Jeesuse ja tema ärateenimise sisse (Joh. 6, 37; Ap. teg. 4, 12; 13, 39).

9. Inimene saab õigeks Jeesuse Kristuse läbi, ilma käsitegudeta, usu läbi (Rooma 3, 28), ja et igawest elu ei saa kätte tegude, sakramentide (nagu ristimine ja pühaõhtusöömaaeg), pihtimise ja paastumise läbi, waid armust Kristuse pärast ja Jumala enese käest (Rooma 8, 33; Ewef. 2, 8—9; Jes. 55, 1). Kes nüüd, olgu ta kes iial tahes, südamest Jeesuse kui Jumala oma Õnnistegija sisse usub, see peab õndsaks saama; aga kes ei usu, teda peab hukka mõistetama (Mark. 16, 16; Joh. 3, 36).

10. Inimesel on patune süda, seepärast peab ta uuesti sündima, wõi uue südame saama, kui ta tahab Jumala riiki jõuda (Joh. 3, 3), ja seda uutsündi, wõi südame uuendust ei wõi keegi teine kui Jumal üksi korda saata (Joh. 1, 12—13); ta teeb seda oma Pühawaimu ja sõna läbi, seepärast peame endile Pühawaimu paluma ja Jumala sõna lugema ning kuulma (Joh. 3, 6; 1. Peetr. 1, 3. 23; Jak. 1, 18).

11. Uskliku ja uuestisündinud inimese kõhus on Jumala meelepäralist elu elada, heategudes usin olla ja pühitsust taga nõuda, kuigi nad seni, kui weel selles ilmas ja mullases hoones elawad, endi inimlikkude

nõtruSte tõttu täiesti pühaks ei wõi saada (Heebr. 12, 14; 1. Peetr. 1, 15; 1. Joh. 1, 8).

12. Usklikud saawad Jumala wäes usu läbi hoitud õnnistuseks (1. Peetr. 1, 5; Rooma 8, 30; Wil. 1, 6).

13. Jeesus Kristus, kes on surmast ülestõusnud ja taewa läinud, kus ta Jumala oma Isa paremal käel istub, tuleb jälle oma aus maailma peale kohut mõistma, ja ta wägewa sõna peale tõusewad kõik surnud üles, „kõik peawad awalikuks jaama ta kohtujärje ees, ja igauks peab seda mööda jaama, kuidas ta ihus on teinud, olgu see hea wõi kuri“ (2. Kor 5, 10); seega saab igawene hukkamõistmine jumalakartmatutele ja igawene õnnistus usklikudele osaks (Matt. 25, 46).

14. Kõik arm ja õnnistus on Jumalast, ja kõik patt ning hukkamõistmine on inimese oma süü; need kes õndsaks saawad, wõiwad seda ainult Jumala ja tema armu läbi, aga need, keda hukka mõistetakse, päriwad seda endi patu ja usmata meele pärast.

R i s t i m i n e j a p ü h a õ h t u s ö ö m a a e g.

Jumalafõna, palwe, ristimine, pühaõhtusöömaaeg ja pühadeosajamine on armuabinõud, millede läbi Jumal omi õnnistusi wälja jagab. Aga et baptistid eriti ristimise ja pühaõhtusöömaaja suhtes teistest uskkondest erinewad, siis peatume pisut pikemalt nende mõlemi küsimuse juures, et neid lähemalt selgitada.

1. R i s t i m i n e. See Issanda käsk: „Minge ja tehke jüngreiks kõik rahwas, neid ristides Jumala Isa, Poja ja Pühawaimu nimel ja neid õpetades pidama kõik, mis ma teile olen käskinud“ (Matt. 28, 19), kui ka terve uustestament näitab meile, et inimesed peawad enne usklikuks, Jeesuse järelkäijaks jaama ja alles siis wõib neid ristida. Ristija Johannes ja apostlid ristisid ainult neid, kes Jumala sõna kuulutamise

läbi olid usklikuks saanud, ja nad nõudsid igahelst, teda ristiti, tõstis, elavat usku (Matt. 3, 6—8; Ap. teg. 2, 38—42). „Kas sa usud kõigest südamest?“ küsis Wiilipus Mooramaa isandalt, kui see pärast armuõpetuse kuulutamist ristimise järele igatses (Ap. teg. 8, 37). Nende kirjakohdade põhjal ristivad baptistid ainult usklikuks saanud, uuestisündinud inimesi, ja ei leia mingit alust ega põhjust endi wäetimate laste ristimiseks; selle asemel kannawad nad neid wahetpidamata palwes Issanda ette, et tema neid õnnistaks. Hiljem, kui nad (lapsed) ise on Kristust ülestunnistanud, temasse uskunud ja seda sõnaga ning teoga tõendanud, wõetakse neid ristimise läbi kogudusse wastu.

Baptistide ristimine sünnib sarnaselt, et nad ristitawa üksainus ford täielikult wee alla kastawad Kolmainu Jumala Issa, Poja ja Pühawaimu nimel. Kreeka-keelne sõna — uuetestamendi alguskeeles — „baptizein“ ei ole kunagi muud tähendanud, kui wee alla kastmist; saksa-keelne sõna „Taufe“ (ristimine) on tuletatud (pärit) sõnast „Tiefe“ (sügawus), ja tähendab samuti wee alla wajutamist, kastmist (tauchen). Iga õiglane ja erapooletu piibliuurija ja lugeja leiab, et Kristija Johannes ja apostlid teisiti ei ristinud, kui ainult wee alla kastmisega: Johannes ristis Jordanis (Matt. 3, 6); hiljem ristis ta weel Ainonis, ligi Salimit, „et seal palju wett oli“ (Joh. 3, 23). „Kui Jesus oli ristitud, tuli ta weest wälja“ (Matt. 3, 16). Ap. t. 8, 38—39 loeme: „Ja tema käskis tõlla finni pidada, ja nemad astusid mõlemad wette, niihästi Wiilipus kui Mooramaa isand, ja tema ristis teda. Aga kui nad weest wälja tulid jne.“ Ka on uues testamendis ainult wee alla kastmisest jutt, kui ristimisest räägitakse, nagu Rooma 6, 4, kus seda kui mahamatmiseks ja ülestõusmiseks nimetatakse; siis weel Luuka

12, 50, kus seda kujukutatakse Kristuse kannatamisega, ja Kol. 3, 27; 1. Kor. 10, 1—2 jne. Luteri kiriku kومه lapsi weega niisutada wõi piserdada on kiriku ajaloo andmetel alles hiljematel aastasadadel, kaua pärast apostleid, üles wõetud.

2. Pühadhtusöömaaeg. Seda pühitseatakse samuti täpselt, nagu apostlid seda siseseadsid ja sellest jutustawad. Etiteks tänatakse leiba eest, mida siis muratakse; ja samuti tänatakse ka karika eest ning antakse neid siis koguduse liikmetele süüa ja juua (Matt. 26, 26—28; 1. Kor. 11, 23—26). Issanda seadmise järele peab iga usklik inimene ainult üks kord saama ristitud, kuid pühadhtusöömaajast peab ta ikka jälle ja uuesti osawõtma seni, kuni Issand Jeesus jälle tagasi tuleb (1. Kor. 11, 26).

Et nüüd baptistid ristimist ja pühadhtusöömaeaga pühiks Jumala seadmisteks peawad, mida ükski inimene ei tohi muuta, ja mis õigel wiisil pruugituna suurt õnnistust ja kasu toowad, siis näewad nad seda suureks, raskeks eksituseks, kui õpetatakse ja kuulutatakse, et ristimine olla uusündimine ja pühadhtusöömaeag pattudeandeksandmine, ja et need Issanda seadmisel inimest Jumalaga äralepitaksid ja õndsaks teeksid; sest arm ja õnnistus tuleb ainult Jeesusest Kristusest ja inimene ei wõi neid mingisuguste heategude ega n. n. sakramentide läbi omandada, waid üksnes usu läbi Jeesuse Kristuse sisse (Joh. 14, 6; Ap. teg. 4, 12).

Baptistide ajalugu.

Issand Jeesus ise, kes Kristija Johannestest Jordanis sai ristitud (Matt. 3, 13—17), oli baptist (s. o. ristitud), ja pealegi esimene baptist. Seda olid ka apostlid; samuti ka esimesed ristikogudused, kuidas neid muidu ka ei nimetatud, baptisti kogudused, sest kogu-

duse liikmed olid siis, nagu baptisti koguduste liikmed seda igal ajal olnud, inimesed, kes Jumala sõna kuulutamise läbi usklikuks saanud ja siis pühakirja järele ristitud. Seega algab siis baptistide ajalugu juba Jeesuse ja apostlite ajast peale, ja meie leiame läbi kõigi aastasadade baptistide jälgi nii maailma- kui kirikuajaloost, kuigi küll sageli teistsuguste nimetuste all.

Apostlitest asutatud ristikogudused hoidsid endid esimestel aegadel, kui nad veel werisid tagapiisamisi kannatasid, kaunis puhtatena; kui nad aga suuremaks kasvasid ja keiser Konstantin ristiisu riigiusuks kuulutas ning kogudused ajajooksul enam ilmalikumaks muutusid, astusid mitmed ristiinimesed kogudustest välja, ja moodustasid koguduse apostlite või esimeste ristikoguduste eeskuju järele. Suurem hulk aga nimetas end hiljem üld- ehk katoliku-kirikuks, kes vähemaid usu- seltse, või õiget Kristuse kogudust ketseriteks nimetas ja neid sama hirmsasti tagapiisas, kui esimesi ristikogudusi Rooma paganate poolt. Keisri Konstantini ajal ja ka ennem teda leiame ajaloos, et nimetatud suure kiriku kõrwal, mis nüüd riigi- või maakirikuks oli muutunud ja aegamööda igasuguseid inimeste sead- misi omaks võttis, ka üks väiksem hulgate leidus, kes jäi apostlite õpetusse, osasaamise, leiwamurdmise ja palvetesse. Neid leidus igal pool, kuhu ristiusk oli tunginud, kuid mitmesuguste nimedega. Näiteks nime- tati neid nowatšiaanideks; neid oli juba kolmandal sajangul iga Rooma riigi maakonnas leida. Neljanda sajangu algul tekkisid samal wiisil Aafrikas donatistid, kes nowatšiaanidega üsna sarnased olid; nad põlgasid lapskeristimist nagu esimesedki, sest sel ajal sai lapse- ristimine üles võetud. Neid nimetati siis jälle risti- jaitks; endi usutunnistuse, õpetuse ja koguduse korral- duse poolest ei olnud nad aga keegi teised kui baptistid.

Ka esimesed ristiiinimesed Inglismaal olid eriti esimesed wiisjada aastat, baptistid, kes lastepiserdamist ei pruukinud, waid usklikuks saanud inimesi wee alla kastmisega ristisid. Siis leiame seitsmendast sajangust paulitsiaanid, kes hiljem wäga laiali lagunesid; nad toetasid endid wäga Pauluse epistlitele ja õpetasid, et ristimine ja pühaõhtusöömaaeg peawad ainult usklikudele osaks tulema. Edasi räägib meile ajalugu pateeriinidest wõi kannatajatest; neid oli aastal 1040 Milano linnas Itaalias õige palju; nad olid katoliku kirikust lahkunud ja endile koguduse asutanud, walju koguduse karistust tarwitanud ja lasteristimist täielikuks effituseks nimetanud. Samast ajast teatab ajalugu berengariinidest ja petrobusiaanidest, kes eriti Lõuna-Prantsusmaal asusid; neid oli mitu suurt kogudust, kes lasteristimist eitapid ja põlgasid, püha elu elasid ja juure katoliku-kiriku poolt taga kiusati.

Profesfor Rauschenbusch Rochesteris on ka selgesti tõendanud, et Peeter von Bruys, kes aastal 1120 Lõuna-Prantsusmaal ümber reisis ja jutlustas, olla kõige selle suure hulgaga, kes tema poole hoidis, lapse-ristimist põlganud ja ainult usklikke ristinud, mispäraast teda ta wastaste poolt „jälleristijaks“ nimetati.

Üheteistkümnendal sajangul olid juba waldenslased olemas, kes paawstiga ja walitsewa riigikirikuga rahul ei olnud; neilgi oli enamasti baptistlik usutunnistus. Omas usutunnistuses aastal 1120 seletawad waldenslased peatükk 16: „Kõik inimeste leidused ristiusu asjus on hirmus asi Jumala ees, näiteks: pühade isikute mälestuspäewad, pühitsetud wesi, lihasöömise eest hoidmine erilistel päewadel ja palju muid sarnaseid asju.“ Peatükk 12: „Meie arwame sakramente pühade asjade ja õnnistuste nähtawateks kujudeks. Meie arwame wajalikuks, et usklikud neid nähtawaid kujusid tarwita-

wad, kui see neil wõimalik; kuid meie arwame siiski, et usklikud ka ilma nendetagi õndsaks saawad, kuigi neil wõimalik ei ole neid pruukida." Beatükk 14: „Meie austame ilmalikke ülemaid seega, et neile al- lume, nende sõna kuulame ja maksime maksime (Perriw Hist des Vaudois peat. 12). Ühest teisest waldenside kirjast, kus eriti walekristusest, puhastustulest (Feg- feuer) jne. räägitakse, mis juba aastal 1120 kirjutatud, leiame järgmist: „Walekristus weab inimesi Jumalast ära, õpetab, et lapsi peab ususe ristitama, arwates, et see olla uusündimine, ja wahetawad seega Püha- waimu töö ning välispidise ristimise üksteisega ära.“

Weel jutustab ajalugu: „Combezi konstiiliumil a. 1175 mõisteti n. n. „Gioni linna head inimesed“ — albigenlased wõi waldenslased — süüdlasteks, sest et nad ei uskunud, et „lapsed ristimise läbi õndsaks saawad.“ Aastal 1179 mõistis paawst Aleksander III waldens- lased wõi puritaanid hukka seepärast, et nad „lastele ristimist keelasid.“ Sellega ühtub ka ajaloo kirjutaja Faviniuse wäljendus: „Albigenlased arwawad lapse- ristimist ebausuks.“ Kõigest sellest selgub, et waldens- lased ja albigenlased ei olnud midagi muud, kui bap- tistid, kelledega neil oli ühesugune usutunnistus — „üks Issand, üks usk ja üks ristimine.“ Meid nime- tati seepärast, et nad lapseristimist põlgasid ja ainult usklike, kes küll ehk lapsepõlwes olid piserdatud, täieliku weallakastmisega ristides endi kogudustesse wastu wõt- sid, „jälleristijateks“. Nad said selle tõttu väga palju teotatud, hukkamõistetud ja tagakiusatud, tuhanded nende koguduste liigetest jurid märtrijurma, kuid siiski on kõige kurjemad waenlased neid kiitnud, et nad omad kogudu- sed puhtad hoidsid, õiguse ja tõearmastust ülesnäitasid.

Siis sarnanesid baptistidele waimu- ja meelelaadi poolest beghardid ja lothardid, kellede hulka kuulus ka

Inglismaa usupuhastaja John Wickliff, kes sündis a. 1324, ja omis kirjades selgesti seletas, et „ristimine peab ainult usklikele osaks saama.“ Ta sobis hästi waldenslastega, käis nendega läbi ja tundis end nendega täiesti üks olewat ning wõitles ühes nendega Rooma (katoliku) kiriku vastu. Wägewad usumehed Johann Hus ja Hieronymus Praaga linnast, kes a. 1415 tuleleekides märtrisurma surid, olid John Wickliffi õpilased; need kes nende poole hoidsid, wõitlesid surmani pühaõhtusöömaaja õigel wiisil pühitsemise pärast, iseäranis et karikas peab saama wäljajagatud.

See maksab ka Böömi ja Määri wendade kohta, kellede hulk a. 1515 oli umbes 80.000. Need püüdsid wäga püha elu elada ja püüdsid puhast ristikogudust hoida seega, et nad walju koguduse karistust tarwitaksid; nad ristisid igauhte, kes katoliku-kirikust nende kogudusse astus. Et Luteri wõi usupuhastuse ajal wäga palju baptiste leidis, tõendab kiriku ajalugu alatafa, ja see selgub ka Luteri kirjadest, kes nende vastu kirjutas, neid „jälleristijateks“ wõi anabaptistideks (baptistidele sarnased) nimetades, ehkki nad ainult üks kord ristisid ja neil mingit ühendust Münsteri märatsejatega ei olnud, kes olidki päris jälleristijad. Mitu tuhat baptisti suri tol ajal märtrisurma. Keset kuuteistkümnendat sajangut tekkisid jälle kõige esiti Hollandis mennoniidid, kes puhta ewangeeliumi õpetuse poole hoidsid, mida usupuhastaja Menno Simon õpetas. Ta oli enne rooma-katoliku kiriku preester olnud, kuid sellest seisusest wälja astudes baptisti jutlustajaks hakkanud, ilma et oleks waremalt luteri- wõi kalwini-usuline olnud. Ta lasi ennast, kui oma usku oli ülestunnistanud, ristida ja hoidis tagatuksatud baptisti koguduse poole.“

„Inimesi, kes baptistide õpetuse poole hoidsid, lei-

dus termes Euroopas," ütleb kuulus ajaloo kirjutaja Mosheim. Kuningas Henry VIII Inglismaal, kes a. 1547 suri, oli üksi 72.000 baptistiile rahatrahvi määranud, muist riigist wälja saatnud, muist tulekurma mõistnud. Riihästi esimesed kui ka wiimased, kes Inglismaal tulekurma surid, olid baptistid. Aastal 1639 ajutas Roger Williams Põhja-Ameerikas, kuhu oli oma usu pärast põgenenud, esimese baptisti koguduse. Aastal 1660 saatsid Hollandi baptistid saadiku palwefirjaga Schweitsi walitsuse juurde, et nende tagakiusatud wendade raske põli saaks kergendatud. Peaaegu samal ajal, a. 1653, sattusid Inglis baptistid protektor (maakaitseja) Cromwelliga wastollu ja tõmbasid wiimase wiha endi peale, sest et nad tema pahategusid julgesti ja kartmatult laitsid. Cromwell tahtis kõiki, kes olid baptisti usku, omast sõjawäest lahti lasta, samuti ka kõigist teistest riigiametitest. Kuid see tekitas pahameelt teiste sõdurite keskel, ja ohwitserid saatsid ta nõukogule palwefirja, mis sisaldas osalt järgmist: „Kas ei ole kõik teie wäikesed ja suured linnad, maakonnad, saared, lossid, maa- ja merewägi ning kohtukojad baptiste täis? Kesgi teie oma nõukogu ei ole neist puhast! Ka enda templi olete teie jumalateenistuse pidamiseks nende kätte annud, seepärast muutub teil wäga raskest neid ära kaotada.“

Bisut hiljem, a. 1662, algas jälle suur baptistide tagakius Inglismaal; neid heideti wangi, käd-jalad raiuti maha ja piinati muul sarnasel wiisil. Alles 1712 waikis wiimane tagakiusu torm. Baptistid ei olnud aga selle aja keskel wähenenud, waid nende arv oli selle wastu märksa suurenenud. Tagakiusu lõppemisega aga hakkas nende arv kahanema ja waimuelu langes alla, kuid Issand kinkis neile uue õnnistuseaja seega, et ta a. 1784 misjoniwaimu nende keskel äratas. Sellest ajast on nende hulk aina kaswanud, ja meie

leiame neid igal maal ja riigis kõiges maailmas. Ameerikas, kus nende arv ulatab miljonitesse, on nad esimesel kohal teiste usufeltside seas. Ka Inglismaal on sajadtuhandeid baptiste, samuti Rootsis, Schweitsis, Hollandis, Saksas, Wenes, Poolas, Prantsusemaal jne. leidub neid kümneid tuhandeid.

Kuigi küll seda Kristuse kogudust pimedal tsekkajal ajalooft üksna selgesti ei leidu, siiski maksab ometi see Kristuse sõna tema koguduse kohta: „Sa põrguwärawad ei pea teda ära wõitma“ (Matt. 16, 18), nagu ka ta töotus: „Waata ma olen teie juures igapäew kuni maailma otsani“ (Matt. 28, 20). Kristuse kogudus on nende sõnade järele apostlite ajast peale ikka leida olnud, ehkki nende hulk küll tagajiusude ajal wähenes, kui nad koobastes jumalateenistust pidasid, wõi sügawates wanglakongides ära lõppesid, kusjuures neil wahest mingit nimetust ei olnud, siiski oli ometi kogudus olemas.

Ka ei olegi nii wäga wajaline tõendus, et apostlitest ajutatud kogudust on igal ajal olemas olnud, sest käesolew aeg tunnistab hoopis selgemini, et apostlite õpetus, usutunnistus ja waim pole kadunud.

Mõned baptistide erilised omadused.

Nagu harilikult iga ühiku isiku juures mõned erilised omadused awalduwad, nii leiame neid ka enamasti igal usklikringkonnal.

Üks eriline omadus baptistidel on, et nad kunagi ega kuski pole riigiwalihsusega kompromissi teinud ega nende hoolekande all seisnud. Nad leiawad küll endi kohustusena Jumalast seatud ülemate alla heita, nende eest paluda ja neid nende wastutusrikkais ametites toetada, seepärast astuwad nad ka kaitsewäeteenistusse ja lähewad ka sõtta, kui seda waja; aga oma usuga, wõi kui kogudused ei ole nad kunagi inimeste

wõimule ja walitsustele allunud; nad jätsid enamasti kõik endi waranduse maha ja läksid surma aina see-pärast, et nad Jumala sõna enam tahtsid kuulda, kui inimeste sõna. Sellelt seisukohalt wäljamineks pole nad kunagi pooldanud riigi ja kiriku ühendust, leides, et see mitte üksi neile, waid ka kõigile teisitimõttelejaile kahjulik olnud.

Baptiste, kui teisitimõtlejaid (dissidendid) ja maa-kirikust wäljaastunuid, on igal ajal ja pool palju tagakiusatud, hukkamõistetud ja teotatud; kuid ajalugu ei tea ainustki juhust nimetada, et baptistid oleks teifi usklik-ringkonde tagakiusanud wõi mahasurunud. Ka siis mitte, kui neil R. Williamsi ajal Ameerikas selleks wõimus oli, sest nende põhimõtte on usuwabadus, ja wabadus, mida nad endile soowinud, on, et nad kõiki teisitimõtlejaid wõiksid sallida ja kaitsta. See on iga inimese individuaalne õigus ise mõelda ja wabalt otsustada.

Siis armastatakse baptiste kas nende wähesest tundmisest wõi wihawaenust nende wastu sageli „jälleristijais“ nimetada ja Münsteri jälleristijatega sarnaks wõi koguni nende järeltulijais tembeldada. Kuid ajalugu, see õiglane tunnustaja, räägib hoopis teisest keelt ja nimelt, et baptistid on juba kaua enne Münsteri jälleristijaid olnud, seega pole neil wiimastega mingit ühist. Tolleaegsed kui ka praegused baptistid mõistsid ja mõistawad Münsteri jälleristijate jumalafartmatwid teguwise täiesti hukka ja ei pea nendega mingit ühendust, wäljaarwatud wahest see, et nad lapse-ristimist kui piiblis tundmatut asja eitawad ja ainult usklikke weeallakastmisega ristiwad. Teistes asjades on nende wahel sama wahel, nagu õöl ja päewal. Münsteri jälleristijad näiteks tõendawad, et neil olla kõiksugu jumalikke ilmutusi, kuna aga baptistid tun-

nistawad ainult piiblit ainjaks ja tõsijeks jumalikuks ilmutustefoguks.

Münsteri jälleristijad õpetasid kõiksugu wõõraid õpetusi, kuna baptistid kõiki, kes seda teewad, endi keskelt wälja heidawad ja usuwad, et tõsine ristiusu elu peab olema selge ja mõistlikumeele wäljendus. Niimetatud jälleristijad panid kõigi ülemate ja seaduste wastu, aga baptisti usutunnistuses leidub: „Meie usume, et ülemad on Jumalast seatud õiglastele kaitseks ja kurjadele hirmuks, seepärast leiame endi kohustusena wastuwaidlematult kõigi nende seadustele alistuda, nii palju, kui need takistuseks ei tule meie waba, kristliku usukohustuste täitmiseks, ja waitse ning rahuliku eluga püüda nende rasket ülesannet fergitada. Ka arwame Jumala sõna järele tarwilikuks ülemate eest palwetada“ jne.

Münsteri jälleristijad ristisid inimest mitu korda, nii mitu korda, kui keegi seda tahtis, nagu nende surnud sugulaste eest jne., mispärast neid siis ka jälleristijaks nimetati; kuid baptistid ristiwad ainult üks kord, seepärast et Kristus ükskord on surnud ja ülestõusnud, millest ristimine on nähtaw kogu wõi sümbool. Tähelepanuwäärt on ka tunnistused, mida baptistid tol ajal kohtu ees wäljendasid, kui neist mingit ülekohut ei leitud ja seepärast Münsteri jälleristijatega sarnajaks nimetati. Nad tunnistasid järgmiselt wiimaste kohta: „Nad ei ole meie wennad, meil ei ole mingi sugust ühendust sarnaste inimestega. Need Münsteri inimesed on teie, mitte meie omad.“

Baptistid on olnud ja on weelgi usklikkond, kes kõikidest teistest usklikkondest kõige enam põlatud ja tagakiusatud; nende kogudustes on kõige rohkem märtreid ja Kristuse weretunnistajaid. Kuid see ei ole neist halb tunnus, sest juba esimesed ristikogudused said sama

saatuse osalisiks, ja Kristus ise ei olnud ainult põlatud, vaid ka „kõige halvem meeste seas,“ igaiks pööras oma silmad temalt ära. Mida enam kedagi usklikkonda Kristuse pärast põlatakse, seda enam saab ta tema sulase ning ristipõlwe sarnaseks.

Samuti on ka baptistidele sageli ette wisatud, et nende koguduse liikmed on pea kõik waeste, õppimata ja madalast seisusest inimeste hulgast, ja tihti küsitakse põlgtusega: „Kus on targad? Kus on kirjatundjad? Kus on sellesinatse maailma asjade äraarwajad nende hulgas? Kas ka mõni ülem ja wariseer nõnda peaks uskuma kui nemad? See rahwas, kes käsust ühtegi ei tea, on äraneetud.“ Meie wastame apostli Paulusega: „Mis jõe on maailma ees, seda on Jumal ärawalitfenud, ja seda, mis ühtegi ei ole, et ta pidi tühjaks tegema seda, mis midagi on, et ükski liha tema ees ei peaks kiitlema“ (1. Kor. 1, 27—29).

Baptistid loewad, nagu teisedki inimesed, endi peaaülesandeks misjonitööd teha ja Kristuse wiimast käsku: „Minge kõige maailma ja kuulutage armuõpetust kõige loomale“ jne. tegelikult teostada. Nad olid esimesed, kes praegusaja usklikkondist misjoniseltsi asutasid, ja nüüd on neil neid mitu, kes saadawad endi wabatahtliste annetega misjonäre ja õpetajaid peaaegu kogu maailma riikidesse.

Järgmine eriline omadus baptistidel on, et nad ei anna kiriku ja mälestuspühadele mingit erilist tähtsust, sest et pühakiri ei ole käskinud neid pidada, vaid on pärast apostlite aega inimestest sisseseatud. Selles asemel panewad nad suurt rõhku pühapäewa kui Issanda päewa pühitsemisele.

Erilist rõhku panewad nad lastekaswatamisele, et nad saaksid kaswatatud Issanda karistamises ja manitsemises, seepärast ajutawad nende kogudused püha-

päewakoolse ja noorjooseltse. Samuti peavad nad ka endi pühaks kohuseks mitte ainult koguduse awalikkudest jumalateenistustest osa võtta, vaid ka endi kodudes hommiku- ja õhtupalwet pidada.

Viimaks peavad baptistid kõiki, kes Jeesuse Kristuse sisse usuvad, olgu nad mis usutunnistusest tahes, omiks wendiks Kristuses ja õnnistuse kaaspärijaiks, ning igatsewad aja järele, mil kõik usklikud kõigist rahwastest, keeltest, suguharudest ja ringkondist saawad ühendatud.

Selle seletuse järele, armas sõber, tee nagu Jumala sõna käsib: „Katsuge kõik läbi, pidage finni, mis hea on.“ Katsju baptisti kogudust läbi, katsju ka läbi seda ringkonda wõi kirikut, kust pärit oled ja waata järele, kas tema usutunnistuse, õpetuse ja jumalateenistuse poolest Jumala sõnaga ja esimese ristikogudusega ühtub. Du wõimata, et kõigil olemasolewail usufeltsidel piibli alusel õigus on, sest nende wahel walitsewad wäga juured lahkuminewad ja wasturääkiwad asjaolud.

Kuid katsju läbi kõige pealt enese isiklikku usku, oma südameseisust Jumala wastu ja ära jää, nagu paljud teewad, ainult ristiniimese nimega rahule, wõi seega, et oled lapsena ristitud, leeris käinud, teed õigust ja ei wihta kedagi, kuid Jumal ei ole sellega üksi rahul, waid ta nõuab südame uuendamist ja elawat usku Jeesusesse Kristusesse. „Kui keegi ei sünni ülewalt, ei wõi ta Jumala riiki näha“ (Joh. 3, 3). „Uhu Issanda Jeesuse Kristuse sisse, siis saad sa õndsaks“ (Ap. t. 16, 31). Esimene asi, mida Jumal igalt inimeselt, ka sinult, nõuab ja mis õndsaks saamiseks kõige tähtsam ja hädasti waja, on südame uuendamine ja usk Jeesuse Kristuse kui tõlise Jumala ja patuste Õnnistegija sisse. Teine asi on, et meie usutegude poolest peame usinad olema ja Jeesuse Kristuse surmasse pühakirja järele

endid ristida lastma, „sest nõnda on meie fohus kõif
õigust täiesti teha“ (Matt. 3, 15), mille läbi saame
usklikkude hulgakese, Kristuse foguduse juurde pandud,
ja jääme apostlite õpetusse, osasaamise, leiwamurdmise
ja palwetesse.

25.